

Tarım Arazilerinin Amaç Dışı Kullanımının Sürdürülebilir Kalkınma Açısından Değerlendirilmesi

Arş. Gör. Zuhal KARAKAYACI

Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü,
Konya

ÖZET

Sürdürülebilir kalkınma, insan ile doğa arasında denge kurarak doğal kaynakları tüketmeden, gelecek nesillerin ihtiyaçlarının karşılanmasına ve kalkınmasına imkan verecek şekilde bugünün ve geleceğin yaşamını ve kalkınmasını programlamayı ifade etmektedir. En önemli doğal kaynaklardan biri olan tarım arazilerinin bilinçli bir şekilde kullanılması sürdürülebilirlik açısından önem arz etmektedir. Hızlı nüfus artışı ve buna bağlı olarak yaygınlaşan plansız kentleşme ve sanayileşme tarım arazilerinin marjinal kullanım sınırlarının daralmasına neden olmuştur. Türkiye’de 2000 yılında 26.4 milyon ha işlenen tarım alanı varken 2009 yılında bu rakam 24.3 milyon ha’ya düşmüştür. Başka bir deyişle, 2000-2009 yılları arasında işlenen tarım alanlarında % 7.9 oranında bir azalma olmuştur. Verimli tarım topraklarının yenilenemeyen bir kaynak olduğu halde sanayi, konut, turizm gibi tarım dışı amaçlarla kullanılması tarım açısından çözümü güç problemleri meydana getirmektedir. I., II., III. ve IV. sınıf topraklar tarım için birinci dereceden önemli topraklar olduğu halde farklı alanlarda kullanılması gıda arzı güvenliğine ve tarımsal gelire zarar verdiği gibi aynı zamanda biyolojik çeşitlilik ve ekolojik dengenin bozulmasına da etki etmektedir.

Bir ülkenin gelişmişliği için her alanda dengeli bir sürdürülebilirliğin sağlanması gerekmektedir. Ancak bu aşamada başta tükenmenin eşiğinde olan doğal kaynaklar olmak üzere insan yaşamını doğrudan etkileyen materyallerin zarar görmesini engelleyici politikaların geliştirilmesi ve fiilen uygulamaya geçirilmesi sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Amaç dışı kullanım, tarım arzısı, sürdürülebilir kalkınma, Türkiye

1. GİRİŞ

Dünyada mevcut sınırlı miktardaki doğal kaynakların sürdürülebilirliği, kalkınmayı sağlamak ve gelecek nesillere yaşanılabilir bir dünya bırakmak açısından önem arz etmektedir. Bu öneme binaen 1980'li yıllarda dünya gündemine sürdürülebilir kalkınma kavramı yerleşmiştir.

Sürdürülebilir kalkınma, gelir artışı, yaşam kalitesi ve fakirliğin azaltılmasını içerecek şekilde bireyler arasında eşitlik, nesiller arasında eşitlik ve insan refahının sosyal ve ahlaki yönleri üzerinde durmaktadır (1). Toplumların bilinçlendirilmesi ve kalkınma faaliyetlerine katılımın sağlanması ile insan merkezli çevresel problemlerin üstesinden gelinmesi sonucu doğal kaynaklar rasyonel bir şekilde kullanılarak gelecek nesillerin kullanımına tahsis edilmesi sağlanacaktır.

Nüfusun hızlı bir artış göstermesi, bir yandan tarımsal ürünlere olan ihtiyacın artmasına neden olurken diğer yandan yerleşim alanı ihtiyacı doğrultusunda tarım arazileri üzerinde bir baskı oluşturmaktadır. Tarım arazilerinin yerleşim alanı olarak kullanılması, sürdürülebilir kalkınmanın amaçları doğrultusunda, başka bir deyişle ekolojik yapıya zarar vermeyecek şekilde gerçekleştirildiği takdirde büyük sorunların doğması engellenebilecektir. Bu durum, tarım arazilerinin doğal fonksiyonlarını sürdürebilmesinin sağlanması amacıyla korunması esasına dayanmaktadır. Tarım arazilerinin tarım dışında kullanılmasında, ekonomik, ekolojik ve toplumsal kayıplara neden olmaması amaçlanan kamu yararının gözetilmesi esastır. Tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı için kamu kararı alan yetkili birimlerin, bu durumda tarım arazilerinin beslenme ve giyinme gibi temel gereksinimlerin hammaddesi olması dikkate alınarak ekonomik ve ekolojik kayıplara uğramaması için yerinde karar vermesi gerekmektedir.

Türkiye, jeolojik yapısı, iklimi, bitki örtüsü ve topoğrafik koşulları ile dünyada yaygın olarak bulunan

büyük toprak gruplarının çoğunu kapsamaktadır. Bunun yanı sıra tarım arazileri, arazi kullanma kabiliyet durumuna göre de çeşitlilik göstermektedir. I., II., III. ve IV. sınıf topraklar tarım için birinci dereceden önemli topraklar olduğu halde farklı alanlarda kullanılması gıda arzı güvenliğine ve tarımsal gelire zarar verdiği gibi aynı zamanda biyolojik çeşitlilik ve ekolojik dengenin bozulmasına da etki etmektedir. Türkiye'de 2000 yılında 26.4 milyon ha işlenen tarım alanı varken 2009 yılında bu rakam 24.3 milyon ha'ya düşmüştür. Başka bir deyişle, 2000-2009 yılları arasında işlenen tarım alanlarında % 7.9 oranında bir azalma olmuştur.

2. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMANIN ÖNEMİ

Birleşmiş Milletler tarafından çevre sorunlarının artması karşısında çevresel gelişme ile ekonomik kalkınmanın birleştirilmesiyle meydana gelecek gelişmelerin sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla 1987 yılında Ortak Geleceğimiz (Brundtland) Raporu yayınlanmıştır. Bu raporda sürdürülebilir kalkınma, "bugünün gereksinimlerini, gelecek kuşakların da kendi gereksinimlerini karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin karşılamak" olarak tanımlanmıştır. Sürdürülebilir kalkınmanın çeşitli tanımları bulunmakla birlikte genel olarak sosyal, ekolojik, ekonomik, mekansal ve kültürel boyutları olan bir kavramdır. Sürdürülebilir kalkınma, insan açısından değerlendirildiğinde sosyal, toplum için değerlendirildiğinde ekonomik ve kültürel, doğal kaynaklar kapsamında ise ekolojik açıdan önem taşımaktadır (2).

Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada sosyal, ekonomik, sağlık ve çevre ile ilgili unsurlar arasındaki ilişkilerin karşılıklı olduğu ve birbirlerini etkiledikleri bilinmektedir (1). Bundan dolayı sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada geliştirilecek olan stratejilerin bu doğrultuda geliştirilmesi gerekmektedir. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada izlenmesi gereken stratejiler; 1) Çevreyi koruma ve iyileştirme, 2) Sağlıklı ve adil bir toplum oluşturma, 3) Sürdürülebilir ve rekabetçi bir ekonomi, 4) İyi yönlendirme, 5) Global sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunma şeklinde sıralanabilir (3). Sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için çevre, toplum ve ekonomi bileşenlerini bütünlük bir yaklaşımla tüm sektörlerle yansıtan politikaların uygulamaya geçirilmesi gerekmektedir.

AB'nin sürdürülebilir kalkınma için yenilenen stratejilerinde 7 temel konu belirlenmiştir; iklim değişikliği ve temiz enerji, sürdürülebilir ulaşım, sürdürülebilir üretim ve tüketim, halk sağlığına yönelik tehditler, doğal kaynakların daha iyi yönetilmesi, sosyal katılım, nüfus ve göç, küresel yoksullukla mücadele (10). Tarım arazilerinin amaç dışı kullanımının değerlendirilmesi, bu konulardan sürdürülebilir üretim ve doğal kaynakların daha iyi yönetilmesi konuları kapsamında yer almaktadır.

3. TARIM ARAZİLERİNİN AMAÇ DIŞI KULLANIMI

Canlıların yaşamı için gerekli olan besin maddelerinin arzi tarım arazilerinden sağlanmaktadır. Yer yüzündeki araziler kullanma kabiliyet sınıflarına göre sekiz sınıfa ayrılmıştır. Bu sınıflamada birden dördüncü (I., II., III. ve IV.) sınıfa kadar olan araziler, sürülerek tarım yapmaya elverişli arazilerdir. Beşinci, altıncı ve yedinci sınıf arazilerde (V., VI. ve VII.) sürüm yapılması uygun değildir. Ancak pahalı toprak ve su muhafaza önlemleri alınarak bazı bitkiler yetiştirilebilir. Sekizinci sınıf (VIII.) araziler ise tarıma ya da ormancılığa uygun değildir. Tarımsal faaliyet için vazgeçilmez olan ve yenilenemeyen verimli tarım arazilerinin sürdürülebilirliğini sağlamak önemlidir.

Dünya nüfusunun günden güne artması ile besin arzında meydana gelen artış sınırlı miktarda olan tarım arazilerinin daha rasyonel kullanılmasını gerektirmektedir. Tarım arazilerinin marjinal kullanım sınırlarına kadar daralması veya verimlilik ve üretkenlik parametrelerinin bozulmasında etkili olan sorunlar; erozyonla aşınım taşınma, çoraklaşma, drenaj yetersizlikleri, kirlenme bozuklukları ve tarımsal amaç dışı kullanımlarıdır (4). Tarım arazilerinin niteliği ve yeteneğine uygun, bilimsel ölçütler çerçevesinde hazırlanan arazi kullanım planlaması bu sorunların çözümünde etkili olmaktadır.

03.07.2005 tarih ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu 4. bölüm madde 9-10'a göre; "Arazi kullanımını gerektiren her türlü girişim ve yatırım sürecinde toprakların korunması, doğal ve yapay olaylar sonucu meydana gelen toprak kayıplarının önlenmesi; arazi kullanım planları, tarımsal amaçlı arazi kullanım plan ve projeleri ile toprak koruma projelerinin uygulamaya konulması ile sağlanır. Tarım arazileri, bu Kanunda belirtilen istisnalar hariç olmak üzere arazi kullanım planlarında belirtilen amaçları dışında kullanılamaz" denilmektedir. Madde 13'e göre mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri, dikili tarım

arazileri ile sulu tarım arazileri tarımsal üretim amacı dışında kullanılamaz. Ancak, alternatif alan bulunmaması ve Toprak Koruma Kurulunun uygun görmesi şartıyla;

- a) Savunmaya yönelik stratejik ihtiyaçlar,
- b) Doğal afet sonrası ortaya çıkan geçici yerleşim yeri ihtiyacı,
- c) Petrol ve doğal gaz arama ve işletme faaliyetleri,
- ç) İlgili bakanlık tarafından kamu yararı kararı alınmış madencilik faaliyetleri,
- d) Bakanlıklarca kamu yararı kararı alınmış plân ve yatırımlar,
- e) Kamu yararı gözetilerek yol altyapısı ve üstyapısı faaliyetlerinde bulunacak yatırımlar,
- f) Yenilenebilir enerji kaynak alanlarının kullanımı ile ilgili yatırımları,
- g) Jeotermal kaynaklı teknolojik sera yatırımları için bu arazilerin amaç dışı kullanım taleplerine, toprak koruma projelerine uyulması kaydı ile Bakanlık tarafından izin verilmektedir.

Mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri, dikili tarım arazileri ile sulu tarım arazileri dışında kalan tarım arazileri; toprak koruma projelerine uyulması kaydı ile valilikler tarafından tarım dışı kullanımlara tahsis edilmektedir.

Tarım dışı amaçlı arazi kullanım ihtiyaçlarının öncelikle kuru şartlarda tarım yapılan marjinal tarım arazileri içerisinde karşılanması gerekmektedir. Bu sınıf arazilerden karşılanamaması halinde istisna durumları için; ekonomik ömrünü tamamlamış verim alınamayan dikili tarım arazileri, özel ürün arazileri ve mutlak tarım arazileri sırası takip edilerek karşılanmaktadır. Tarım dışı amaçlı arazi kullanım ihtiyaçları öncelikle marjinal tarım arazileri içerisinde veya arazi kullanma kabiliyet sınıfı VIII. sınıf olan arazilerden karşılanır. Bu sınıf arazilerden karşılanamaması halinde VII., VI., V., IV. ve III. sınıf kuru tarım arazilerinden karşılanabilir. Ancak, bu durumda VII. sınıftan III. sınıfına doğru bir öncelik sırasının gözetilmesi zorunludur (5).

Tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı durumunda ceza uygulanmasına ilişkin kanun hükmü bulunmaktadır. 03.07.2005 tarih ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu 4. bölüm madde 21'e göre tarım dışı arazi kullanımına izinsiz başlanması durumunda valilik işi durdurmakta ve yapılan iş tamamlanmış

ise kullanımına izin verilmemektedir. Kullanılan arazi, tarım dışı kullanıma uygun ise kullanılan alanın metre karesine 1 TL olmak üzere idari para cezası verilmekte ve gerekli izinler alınmak şartı ile kullanımına izin verilmektedir. Tarım dışı kullanıma uygun olmayan arazi üzerinde izinsiz yapılan bütün yapılar yıkılmakta ve arazinin eski haline dönüştürülmesi için yapılan masraflar sorumlulardan tahsis edilmektedir.

Tarım Reformu Genel Müdürlüğü tarafından tarım arazilerinin amaç dışı kullanılması izni hususunda hazırlanan teknik talimatta tarım dışı amaçla kullanımına bazı kısıtlamalar getirilmiştir. Bu talimatlara göre; sulu ve AKK sınıfının ilk iki sınıfında bulunan arazi; 8. maddenin 2. bendinde bahsedilen Kamuya Yararlı Tesisler, 8. maddenin 5. bendinde sayılan tesisler (tarım işletmelerinin ihtiyaçlarını gidermeye yönelik tesisler), 8. maddenin 7. bendinde bulunan tarımsal işletme/tesis ve müstemilatları hariç, diğer kullanımlar için izin verilmemektedir. Tapudaki vasfı zeytinlik, meyvelik, fıstıklık, bağ olan dikili tarım arazisinden elde edilen mahsullerin geçici olarak muhafazası amacıyla; soğuk hava deposu, su ve meyve depoları ve verimi artırmak amacıyla yapılacak iş ve işlemlere yönelik olmak üzere tarımsal alet ve donanımları muhafaza yeri, bekçi kulübesi, malzeme deposu ve çiftlik evi hariç hiç bir yapılaşmaya izin verilmemektedir. Sulu III. ve IV. AKK sınıfında yer alan arazide, oto yakıt (Akaryakıt istasyonu, LPG istasyonu, biodizel satış istasyonu vb.) ve dinlenme tesisi (otel, motel, lokanta, alış-veriş merkezi vb.), 8. maddenin 5. bendinde bulunan depolar ile 1. ve 2. maddelerde belirtilen tesisler haricinde, tarım dışı amaçlarla kullanılamamaktadır (6). Bu uygulamalarda verimli tarım arazisi statüsüne giren I-IV. sınıf tarım arazilerin, talimatta belirtilen ve istisna olan durumlarda tarım dışında kullanılabilceği belirtilmektedir. Kamuya yararlı tesis, oto yakıt istasyonu, dinlenme tesisi gibi faaliyetlere bu verimli

arazilerde izin verilmesi tartışmaya açık bir konu olarak nitelendirilebilmektedir. Nitekim verimli arazilerde yapılacak tarımsal üretim toplum yararı için birinci dereceden önem arz eden bir konu olup bu uygulamaları gerçekleştirirken bu önemin göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

4. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AÇISINDAN

5. TARIM ARAZİLERİNİN AMAÇ DIŞI KULLANIMI

Sürdürülebilirlik kavramının ilk olarak 19. yüzyıl başlarında tarım, orman ve balıkçılık gibi yenilenebilir kaynaklar konusunda ortaya çıktığı görülmektedir (7). Sürdürülebilirlik kavramında her kuşağın bir önceki dönemden emanet olarak aldığı doğal değerleri koruma ve kullanma dengesi içerisinde kullanarak, bu değerleri yeni kuşaklara aktarma görev ve sorumluluğu vardır. Bu nedenle sürdürülebilirlik kavramı içerisinde doğal kaynakların verimli kullanımı ve tekrar kullanımının sağlanması da yer almaktadır (8).

Brundtland Raporunda kalkınma ile çevre arasındaki uyumsuzluğa ve kalkınma uğruna çevrenin feda edilmemesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Yapılan her faaliyetin kalkınma adı altında gerçekleştirilmesi, çevrenin tahrip edilmesinin göz ardı edilmesine neden olmuştur. Kalkınma ve büyüme, çevre ile uyumlu olduğu takdirde sürdürülebilirlik kazanmaktadır. Bu nedenle kaynakların kullanılabilirliklerini ve niteliklerini bozmadan ekonomik faaliyetlerde kullanılması gerekmektedir.

Ülke kalkınmasına farklı alanlardan katkı sağlayan tarım sektörü, bölgesel ve kırsal kalkınma politikalarının yönlendirilmesinde Türk ekonomisinde önemli ölçüde paya sahip olup lokomotif görevi görmektedir. Kalkınmanın başlıca amacı, insanların gereksinimlerini ve beklentilerini karşılamaktır. Temel gereksinimlerin en başında yer alan beslenmenin ana materyalini ise tarım arazileri oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra sanayileşme, turizm yatırımları, kamu altyapı yatırımları da kalkınma amacıyla yapılan çalışmalardır. Ancak bu çalışmalarda yüksek rantlar sağlanması uğruna kuruluş yeri seçiminde tarım arazilerinin niteliğine dikkat edilmeksizin yatırımlar yapılabilmektedir. Besin arzı için sınırlı olan verimli tarım arazilerine bu tür yatırımların yapılması, tarımsal üretimin de verimi düşük tarım arazilerine kaymasına neden olacaktır. Sektörlerin birlikte gelişmelerini sağlamak için sürdürülebilir kalkınma göstergeleri bir bütünlük içerisinde ele alınmalı ve sürdürülebilir sektörel göstergelerin düzenli olarak izlenmesi sağlanmalıdır.

4.1. Tarım Arazilerinin Sanayileşmede Kullanılması

Bir ülkenin kalkınmasının ve sürdürülebilirliğin sağlanmasının önemli adımlarından biri de sanayileşme olarak kabul edilmektedir. Sanayileşmede çeşitli yer seçimi kuramları bulunmakla birlikte kentin sanayinin olumsuz etkilerinden korunması için genel olarak kent merkezinden uzak yerler sanayilerin kurulmasında tercih edilmektedir. Bu durumda ise tarım arazilerinin kullanımı söz konusu olmaktadır. Sanayi yerleşim yerinin seçiminde kullanım kabiliyet sınıfı tarıma elverişli olmayan tarım arazilerinin tercih edilmesi gerekirken, müteşebbis firma açısından en karlı yeri sanayi yerleşimi olarak seçmektedir. Verimi düşük olan tarım arazilerinde rantabilitesi yüksek bir üretim yapılması imkansız olduğu halde sanayi kuruluşlarının bu tarım arazilerinden olumsuz etkilenme gibi bir durum söz konusu değildir. Bir sanayi kuruluşunun tarımsal üretimden daha fazla rant sağlayacağı bir gerçektir. Ancak verimli topraklar üzerine kurulan bir sanayi kuruluşu, ülke ekonomisinin temel gereksinmelerini sağlayan yüksek verimli tarımsal üretimin engellenmesine neden olmaktadır. Zira verimli tarım arazileri sınırlı miktarda olup çoğaltılması imkansız olan bir servettir. Ülke ekonomisinin ve ekolojik yapının sürdürülebilirliği için tarımsal üretimin devamlılığının sağlanması ve tarım arazilerinin korunması gerekmektedir. Çünkü yanlış ekonomik faaliyetler sonucu geri dönüşü olmayan ekolojik zararların oluşması sürdürülebilir kalkınma için bir tehdit unsuru oluşturmaktadır.

4.2. Tarım Arazilerinin Konut Alanları için Kullanılması

Hızlı nüfus artışı sonucu konut alanlarına ihtiyaç olması ve özellikle son yıllarda yerleşim planında görülen yerleşimin şehir merkezlerinin dışına başka bir ifadeyle kent saçaklarına doğru kayması gibi yapısal farklılaşmalar oluşması yoğun arazi kullanımı sorunu ortaya çıkarmıştır. Kent saçakları kırsal alandan kentsel alana geçiş bölgeleri olup bu bölgelerde tarım arazisinin arsaya dönüşüm süreci görülmektedir. Bu süreçte taşınmazın yasal konumunda değişim olduğundan, tarım arazisi niteliğindeki taşınmaz arsa niteliği kazanacağından, ekonomik değerinde de değişim söz konusu olmaktadır. Ekonomik açıdan yükselmenin görülmesi, tarım arazilerinde meydana gelen bu değişimi cazip hale getirmektedir.

Yoğun bir şekilde gerçekleşen kentsel genişleme tarım arazilerine zarar verirken aynı zamanda kıt olan doğal kaynakların yok olmasına ve açık alanlardan faydalanmanın azalmasına neden olmaktadır (9). Çağın ve insan ihtiyaçlarının gereği olarak yürütülen kentleşme planlamalarında, doğal kaynağın bir getirisi olan tarımsal üretimin zarar görmesini önleyici önlemler çerçevesinde çalışmalar yapılmalıdır. Bu noktada arazi kullanım kabiliyet sınıfları dikkate alınarak planlamaların yapılması önem kazanmaktadır.

Kentsel planlama, planlama hiyerarşisinin her aşamasında sürdürülebilirlik kavramı dikkate alınarak yapılmalıdır. Çünkü bir kentin ekonomik açıdan büyümesi ve kalkınması mevcut çevresel, sosyal ve kültürel

olgularla çelişmemeli ve uygulamalar bu yönde izlenmeli ve denetlenmelidir (10). Bu açıdan bakıldığında sürdürülebilirlik çerçevesinde yürütülen bir kentsel planlamada kent ile kırsal alan arasındaki ilişki göz ardı edilmemelidir.

4.3. Tarım Arazilerinin Kamu Altyapı Yatırımları için Kullanılması

Sanayileşme ve kentsel yerleşim alanlarının kentsel alandan kırsal alana doğru kaymasının sonucu olarak bu bölgelere kamu altyapı yatırımlarının yapılması ihtiyaç halini almaktadır. Plansız bir şekilde tarım arazileri üzerine kurulan sanayi tesisleri ve yerleşim alanları beraberinde karayolları, demiryolları, hava alanları, barajlar, enerji hatları gibi kamu altyapı yatırımlarının da tarım arazileri üzerine kurulmasına meydan vermektedir. Kamu altyapı yatırımlarının kamu yararı amacıyla yapılması proje uygulama yerinin temininde kolaylık sağlamaktadır. Nitekim kamu yararı kararı veren kamu kurum ya da kuruluşunun kamulaştırma yapabilme yetkisi istediği alanda proje uygulama fırsatını vermektedir. Bu bağlamda, kamu kurum ya da kuruluşları tarafından verilecek kamu yararı kararında kamulaştırmaya konu olacak tarım arazisinin verim düzeyinin de incelenecek kriterler içerisine dahil edilmesi gereği ortaya çıkmaktadır.

6. SONUÇ

Sürdürülebilir kalkınma, doğal kaynakların rasyonel olarak değerlendirilmesini ve bu kaynakların gelecek nesillere erişebilirliği için yok edilmeden kullanımını öngörmektedir. Ülke ekonomisindeki tarım sektörü payının diğer sektörlerle kaymasına benzer bir şekilde tarım arazilerinin kullanımını da diğer sektörlerin kullanımına geçtiği görülmektedir.

Tarım arazileri kullanım kabiliyetlerine göre sınıflara ayrılmış olup bu yetenek sınıflarına uygun şekilde kullanılmalarda tarımın sürdürülebilirliği açısından son derece önem arz etmektedir. Aksi takdirde toprak, hem tarımsal üretim açısından hem de diğer kullanım alanları açısından tükenme aşamasına gelecektir.

Yapısı itibariyle çoğaltılamaz nitelikte olan tarım arazilerinin amaç dışında kullanılmak yerine temel gereksinimlerin kaynağı olması itibariyle niteliklerinin iyileştirilerek rasyonel bir şekilde kullanılması sağlanmalıdır. Ayrıca toplumun besin gereksiniminin sürekli olarak sağlanması ve sağlıklı yaşam çevrelerinin oluşturulması için sürdürülebilir tarım politikalarının geliştirilmesi gerekmektedir. Kentleşme politikaları ise

kentlerin fiziksel, sosyal, ekonomik özellikleri ve kırsal alan ile sınırları dikkate alınarak oluşturulmalıdır. Ayrıca tarım politikaları ile kentleşme politikalarının birbirine uyumlu olması sağlanmalıdır.

Türkiye’de tarımsal yapının etkinleştirilmesi ve tarım sektörünün rekabet edebilirliği sektörün doğal kaynakları olan toprak, su ve bitki örtüsünün sürdürülebilirlik çerçevesinde korunması ile mümkündür. Beş Yıllık Kalkınma Planlarında hedeflenen sürdürülebilir bir ekonomik ve sosyal kalkınmaya yönelik yatırım politikaları çerçevesinde tarım sektörüne hak ettiği önem verilmeli ve buna paralel olarak tarımsal üretimin ana kaynağı olan tarım arazilerinin rantabl bir şekilde kullanımının sağlanması yönünde önlemler uygulanmalıdır.

6. KAYNAKLAR

1. Price C., Dube P., 1997. Sustainable Development And Health: Concepts, Principles And Framework For Action For European Cities and Towns, European Sustainable Development and Health Series: 1.
2. Altunbaş D., 2006. Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Ekseninde Türkiye’deki Kurumsal Değişimlere Bir Bakış, Çanakkale Ondokuzmayıs Üniversitesi, ss. 1-2, Çanakkale.
3. Jeffery J., 2006. Governance For A Sustainable Future, Public Health, 120: 604-608.
4. Özbek A.K., ve Öztaş T., 2004. Tarım Arazilerinin Amaç Dışı Kullanımı; Erzurum Örneği, Çev-Kor Ekoloji 13, 52, 1-6.
5. Anonim, 2003. Tarım Arazilerinin Korunması ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik, 13 Haziran 2003 Tarihli Resmi Gazete, sayı: 25137.
6. Anonim, 2010. <http://www.tarimreformu.gov.tr/mevzuat/TarımArazisininTarımDışıAmaçlarla.Kul.Tek.Tal..pdf>
7. Lele S. M., 1991. Sustainable Development: A Critical Review, World Development, Vol. 19, No. 6, June, ss. 607-621.
8. Ataç E., 2007. Gelişen Kentlerin Verimli Toprak Kayıpları:Bursa Ovası Örneği, Kent ve Bölge Üzerine Çalışmalar Prof. Dr. Orhan Kuntay’a Armağan, Gazi Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yayını, Ankara.
9. Brueckner J.K., Mills E., Kremer M., 2001. Urban Sprawl: Lessons from Urban Economics, Brookings-Wharton Papers on Urban Affairs, pp: 65-97.
10. Talu N., 2007. Sürdürülebilir Kalkınma Durum Değerlendirme Raporu, Sürdürülebilir Kalkınmanın Sektörel Politikalara Entegrasyonu Projesi, DPT Yayını, Ankara.